

IDENTITETENS AMBIVALENS: BONDEUNGDOMSLAGET I OSLO SOM EKSEMPEL

Ulrike Spring

Å diskutere identitet

'Identitet' har vært en av de mest omtalte begrepene i samfunnsvitenskapelig og humanistisk forskning i de siste tiårene. Diskusjonen har først og fremst dreiet seg om forholdet mellom identitet og sosiale og kulturelle kategorier som 'kjønn', 'rase', 'etnisitet' og 'kultur'. I det følgende vil jeg fokusere på den sistnevnte debatten, diskusjonen om kultur, etnisitet og identitet, og knytte den til identitetsformasjonen i Bondeungdomslaget i Oslo (BUL) rundt 1900.¹

Et viktig spørsmål i den teoretiske debatten om identitet har vært hvorvidt etnisk eller kulturell identitet er sosialt konstruert og foranderlig eller en medfødt og uforanderlig essens.² Kulturell essensialisme er betegnelsen på antakelsen om at det finnes identitetskjenner som setter individet innenfor visse kategorier som anses for å være gitte og uforanderlige, som for eksempel felles hudfarge eller felles språk, og som påvirker individets oppførsel. Postkolonial teori, med Edward Said (1978) som pioner, er et av de forskningsfeltene som utøver sterk kritikk av et slikt perspektiv ved å vise hvordan det bidrar til å legitimere hierarkiske maktstrukturer mellom den koloniserte og kolonisatoren. Kritikken har etter hvert også blitt rettet mot den kolonisertes forsøk å essensialisere kolonisatoren, og mot bevegelser som de afrosentriske i

---

¹ Jeg vil takke deltakerne på fellesseminar ved Institutt for historie ved Universitetet i Tromsø og Johan Schimanski for mange gode kommentarer på tidligere versjoner av denne artikkelen. Min takk går også til alle som kom med mange spennende innspill i diskusjonene på identitetsseminaret.

² En sentral diskusjon om identitet, først og fremst innenfor filosofi, tar utgangspunkt i motsetningsparet essensialisme og sosial konstruktivisme. Sosial konstruktivisme har også blitt kalt for 'kulturrelativisme' av sine motstandere. For en meget interessant diskusjon, se Fuss 1989. Andre teoretiske retninger, som for eksempel postkolonial teori, har derimot vist mer interesse for de ulike identitetsposisjonene, noe som også denne artikkelen konsentrerer seg om.

Nordamerika, der essensialistiske identitetstrekk som en 'felles hudfarge' ligger til grunn (se Gilroy 1995).

Det å argumentere for essensialistisk identitet betyr altså å dele verden i 'oss' og 'dem' og å gjøre det vanskelig, om ikke umulig, å krysse grensen mellom disse to kategoriene. Det må dog utpekes at heller ikke 'essensialisme' er en essensialistisk størrelse; Werbner (1997a: 229) differensierer mellom "modes of *objectification*" som en nødvendig representasjon av mangfoldige identifikasjoner (for eksempel det å snakke om 'nordmenn' som en kategori), og "modes of *reification*" i den negative betydningen som jeg beskrev tidligere. Jeg vil diskutere andre forskningsposisjoner om essensialisme senere i artikkelen.

Det å argumentere for identitetens hybriditet, er derimot et forsøk på å vise at påstanden om identitetens essensialistiske natur kan fungere som redskap for ulike maktregimer. Dette perspektivet fremhever derfor identitetens skiftende karakter. Her nektes det altså for en oppfatning som tilskriver individer eller en gruppe inherente, uforanderlige eller medfødte egenskaper. Diskusjonen om hybriditet kommer bl.a. til uttrykk i dagens debatt om multikulturalisme (for tidligere bruk av begrepet hybriditet og dets innvirkning på dagens teoretiske diskusjon om kultur, se Young 1995). Her tolkes hybrid identitet gjerne som det at to kulturer flyter sammen og skaper en ny kultur og ny kulturell identitet, ofte kalt for 'hyphenated identity'. Som et eksempel kan nevnes norsk-amerikansk identitet. Det positive med denne tolkningen av identitet er at den gjør det mulig å føle tilhørighet til flere kulturer parallelt. Likevel viser det seg snart at denne tolkningen har sine begrensninger: Dens utgangspunkt er to essensialiserte forestillinger om kultur, en som heter 'amerikansk' og en som heter 'norsk'. Den tenderer altså mot "that the old 'multiculturalist' essentialist and homogenising constructions of collectivities are attributed to the homogeneous collectivities from which the 'hybrids' have emerged" (Yuval-Davis 1997: 202). Det er også fare for å skape en ny essensialisert kultur som heter 'norsk-amerikansk'. En av kritikerne, Jonathan Friedman (1995: 82), kaller denne modellen derfor for "confused essentialism".

Å likestille hybrid identitet utelukkende med 'hyphenated identity' ville likevel være å overse de mange betydninger begrepet hybriditet har fått i de siste tyve årene i vitenskapelig litteratur.

En annen tolkning som jeg syns er mer fruktbar enn den nevnte, tar utgangspunkt i en identitetsforståelse der identiteter skapes gjennom en kontinuerlig oversettelsesprosess mellom ulike kulturelle uttrykk: "Identity is formed at the unstable point where the 'unspeakable' stories of subjectivity meet the narratives of history, of a culture" (Chambers 1994: 25). Norsk-amerikanere som en homogen og uforanderlig komponent finnes altså ikke, siden ethvert menneske hele tiden tar opp nye kulturelle erfaringer i møte med andre folk. I denne tolkningen blir det lagt mye mer vekt på at kulturell identitet er flytende og i stadig forandring pga. sitt dialogiske forhold til omverden. Identitet er altså alltid hybrid. Slik kan en imøtegå kravet om at en kultur per definisjon er dominant i forhold til de øvrige: "This involves entering a state of hybridity in which no single narrative or authority – nation, race, the West – can claim to represent the truth or exhaust meaning" (Chambers 1994: 27).

Dette er en viktig tenkemåte for å forflytte de maktrelasjonene og kravene om kulturell sannhet som mange i vestlige land har hevdet overfor resten av verden. En av de viktigste teoretikerne som er knyttet til en slik forståelse av hybriditet er Homi Bhabha (1994).

Allikevel har også denne tilnærmingen blitt sterkt kritisert (Loomba 1998: 178-9). For eksempel betegnes denne tolkningen som universalistisk, noe som bl.a. medfører at betydningen av klasse og kjønn i maktprosesser neglisjeres. Og videre: om alle kulturer er hybride, og kulturelle grupper anses for å være en konstruksjon, hvilke muligheter har de da for å forandre på de rådende maktforhold? Er påstanden om hybriditet bare et teoretisk konsept som ikke fungerer i hverdagens kamp om likestilling og like rettigheter? Impliseres det at folk som tror på essensialistiske identitetsbegreper tenker feil, og neglisjerer forskere at folk trenger kategorier for å begripe livet? Forventer forskere at folk skal leve i en permanent psykose, fremkalt av det å leve med en hybrid identitet (Easthope 1998: 345)?

Selv om jeg har stor sympati for disse spørsmålene, griper de etter min mening for kort idet de tenderer til å essensialisere hybriditet. Men, som sagt tidligere, og som flere forskere har gjort oppmerksom på, kan vi ikke snakke om en enhetlig betydning av begrepene 'essensialistisk' og 'hybrid identitet' (Young 1995; Werbner 1997a).

Videre spørres det om det faktisk er mulig å løsrive seg fullstendig fra essensialisme som konsept og dyrke en 'ren' hybrid identitetsform. Landry og MacLean (1996: 7) viser til følgende paradoks: "You cannot simply assert, 'I will be anti-essentialist' and make that stick, for you cannot *not* be an essentialist to some degree. The critique of essentialism is predicated upon essentialism".

Ved å se hybriditet og essensialisme forankret i et binært forhold, risikerer man å neglisjere identitetsbegreper som ikke er fanget inn i dette forholdet. Tvert imot synes det å være nødvendig å se dem som to aspekter av en og samme sak. Dermed står de ikke lenger i polar motsetning til hverandre, dvs. de forutsetter ikke lenger hverandre. Selv om dette kan kritiseres, fordi man fortsatt legger de til grunn, kan det også resultere i at et nytt begrep dannes som etter hvert kan løsrives fra diskusjoner basert på motsetningsparet essensialisme og hybriditet. Ved å bestemme seg for et identitetsbegrep som integrerer både essensialistisk og hybrid identitet, kan påstander fra grupper som mener at de deler fellestrekk som for eksempel språk eller kultur, respekteres, selv om disse trekkene samtidig forandrer seg og krysser grensene til andre kulturer og språk. Jeg vil knytte meg til forskerne som fremhever identitetens og identitetsformasjonens ambivalens (se for eksempel Hall 1988) og argumentere for at vi må se på kulturell identitet som noe svært sammensatt, noe som innebefatter aspekter som heterogenitet, homogenisering, essensialisme, hybridisering og andre identitetsformer *samtidig*, uten at disse nødvendigvis står i motsetning til hverandre. Mitt andre utgangspunkt er at det finnes flere ulike uttrykk for essensialisme og hybriditet, og at det kommer an på konteksten om disse identitetsposisjonene får negative eller positive konsekvenser.

I den foreliggende artikkelen vil jeg ta opp disse tankene og anvende dem på en diskurs om migrasjon fra land til by i Kristiania rundt 1900. Konkret blir det sett på Bondeungdomslaget i Oslo (BUL) som ble dannet i 1899 i hovedstaden.

Kristiania rundt 1900

BUL eger seg godt til en case-study fordi en av lagets oppgaver og målsetninger var å verne bondeungdommen mot byen, og dermed kan tolkes som et essensialistisk svar på en essensialistisk tolkning av by. Med andre ord: 'by' blir konstruert som noe negativt og satt opp mot

det positive landet. Det viser seg imidlertid snart at folk som var aktiv i BUL så på disse to størrelsene på en mye mer kompleks måte, og at deres diskurs om by og land ikke lar seg presse inn i en forståelsesramme der utelukkende essensialistiske perspektiver blir fremmet; grensene til bykultur og byidentitet ble kontinuerlig overskredet. Allikevel var det mulig for BUL å oppnå en 'stemme' som kulturell gruppe i datidens samfunn.

I andre del av 1800-tallet var det stor migrasjon i Norge fra land til by, først og fremst til Kristiania (Kjeldstadli 1990: 97-8). Folk som flyttet til byen og som senere ble medlem i BUL hadde i utgangspunktet ofte ulik sosial og kulturell bakgrunn. Grunnene til at deres herkomst fra landet likevel ble til en felles identifikasjonsstørrelse er mange: Det er ofte tilfelle at identifikasjon med en viss gruppe skjer i eksil eller ved emigrasjon, dvs. når en opplever å være forskjellig fra folket og miljøet rundt en selv og, ikke minst, blir oppfattet som annerledes. Ved å komme til byen, ble mange fra landet "a matter out of place" (Douglas 1991); de følte seg fremmed i de uvante omgivelsene og var derfor interessert i å finne andre som opplevde den samme fremmedgjørelse som dem selv (Midttun 1929). Andre hadde kanskje interesse for aktivitetene som foregikk i BUL og bestemte seg derfor for å bli medlem. Som et resultat skapte de ulike rom eller institusjoner som fungerte både som et møtested og som et hjem (se Kjeldstadli 1990: kap. 5). Videre kunne de dermed opprette en representasjon til omverdenen der de kunne fremheve sitt tilstedeværelse i bylandskapet (se Mills 1996). Rommene tok form av organisasjoner som BUL, konkrete sosiale rom som kaffistova og begivenheter som den store norske marknaden, en 'nynorskfest' og feiring av norsk kultur, som ble arrangert første gang i 1898 i Kristiania.

Det som alle disse rommene hadde til felles, var at de implisitt bygget på en diskurs der to motpoler, en landskultur eller bondekultur og en bykultur, ble konstruert. Men det ble snart tydelig at disse motpolene hadde porøse grenser.

Bykultur og landskultur

Bladstyreren og journalisten Klaus Sletten (1877-1946) fra Lindås var formann av BUL nesten hele perioden fra 1899 til 1916. Han holdt en tale dagen før BUL ble offisielt grunnlagt, den 14. oktober 1899:

Bylivet hev so lite å bjoda bondeungdomen. Mange vantrivst og lengtar attende til heimbygdi, der ein kunde vera seg sjølv og kjenna seg eitt med folket. Dit er vegen stengd. Men her kann daa ungdomen fra Austland og Vestland, fraa Trøndelag og Nordland samla seg i eitt lag. Fylkesgrensor set ikkje stenge her. (her sitert fra *Almenningen* 1989: 17)

Kaffistova i BUL, som ble grunnlagt i 1901, skulle likeledes være et sted "der ungdomen skulde finna noko av den heimlege hugge og verta varna mot skjengkjestove- og varietelivet" (Sletten 1901).

I begge tilfeller ble BUL altså på den ene sida konstruert som et rom, bondekulturen, som vernet mot et annet rom, kulturen utenfor, 'bykulturen', som defineres gjennom alkohol og varieté. Men når en ser nærmere på kulturen som ble skapt innenfor BUL, viser det seg at den bare finnes som følge av eksil, ikke som dens forutsetning. Med andre ord: det skapes en ny identitet i byen som går på tvers av identitetsforskjellene som ellers kjennetegner landet – Østlandet og Vestlandet, Trøndelag og Nordland. Heller ikke kaffistova skal gjenskape det 'autentiske' landet eller hjemmet – bare "noko av den heimlege hugge" skal forsøkes opprettes.

Det er altså gjenfortellingen av bygdekulturen som danner grunnlaget til BUL. Og ved å gjenfortelle hjemmet og hjemkulturen åpnes det for en kontinuerlig oversettelsesprosess der ett enkelt opphav ikke lenger finnes (se Chambers 1994: 3). Bondekulturen er her ikke en essensialistisk størrelse i meningen 'uforanderlig' eller 'fiksert' – ikke minst fordi den bare finnes som resultat av en dialog med byen.

Når det gjelder byen og dens kultur, viser et blick på lagfolkets uttalelser at byen fungerer som et ambivalent og ikke utelukkende negativt tegn. Slettens negative syn på byen ble sett på med kritiske øyne av andre lagfolk (Eskeland 1929: 24). Som et eksempel på uttrykk for denne ambivalensen, kan nevnes dikteren og forfatteren Rasmus Løland (1861-1907) fra Ryfylke. Han hadde flyttet til Kristiania i 1895 og var aktiv på talerstolen i BUL, samt at han arbeidet som mållærer i ungdomslaget. I et brev til forfatteren og journalisten Vetle Vislie skrev han i desember 1901: "Og det er som du seier: det er ikkje gildt aa vera borte fraa byen alt for lenge, naar ein skal 'fylgja med'."³ I et brev til Hulda Garborg medgir Løland, som da var innlagt på et

---

³ Rasmus Løland til Vetle Vislie, Oslo 17/12 01. Brevsamling 141, Håndskriftsamling, Nasjonalbiblioteket i Oslo.

sanatorium, derimot: "Sanatorier er for folk som bur i byen eller hev arbeid som er skadelege for helsa."⁴ Byen er positiv og negativ samtidig. Til og med Sletten indikerer i sin tale bevissthet om at byen ikke kan ses på som en utelukkende negativ enhet ved å bruke ordene "so lite", og ved å påpeke at det er "mange", men ikke alle fra landet som mistrives i byen.

I lagfolkets diskurs kan det altså observeres en ambivalens der grensene mellom by og land *samtidig* blir porøse og faste, der byen *samtidig* er negativ og positiv, og der landet *samtidig* er homogent og heterogent.

"den veike byungdomen"

Når folket i BUL kalte seg for 'bondeungdom' på basis av en felles 'bondekultur', laget de riktignok en homogeniserende fortolkning av seg selv. Men de aksepterte samtidig at det fantes en stor variasjon blant dem selv, og at de delte felles interesser med enkelte byfolk. Byfolk deltok fra første stund i BUL: Det arbeidsutvalget som skulle drøfte de første statuttene, ble satt sammen av to menn fra bygda og tre kvinner fra byen (Joleik 1929: 37).

Bondeungdom skulle arbeide sammen med byungdom og hjelpe dem med å komme seg på bena igjen: Den 12. oktober 1899 skrev Sletten i landsmålsavisen *Den 17de Mai*:

Byungdomen er mergstolen. Det fælslege kraftspillet hev skapt ein veik ungdom som lite evlar og minder vil. Dei som skal kjenna tilstandet best, seier han treng studnad og hjelp. Og i si naud vender dei seg til bondeungdomen. Han skal hjelpa den veike byungdomen upp or gyrma.

Dette faller sammen med en diskurs som fantes i Europa på slutten av 1800-tallet og som ble implisert i Lølands uttalelse om sanatoriet og byen. Byfolk ble betegnet som folk med "dårlig eller svakt blod", som trengte folk fra landet for å bli frisk igjen (som eksempel for den (ny)norske diskursen, se Berner 1897: 218). En slik holdning kunne på den ene siden brukes som argument for å opprette rom som BUL der landungdom var beskyttet for dårlig påvirkning fra byen, mens den på den andre siden hadde som utopisk mål en syntese, fremtidens by eller

---

⁴ Rasmus Løland til Hulda Garborg, uten dato. Brevsamling 177, Håndskriftsamling, Nasjonalbiblioteket i Oslo.

den (norske) nasjonen, der alle, by- og landsfolk, til sist skulle forenes. Dette kommer bl.a. til uttrykk i navnet på BUL, Bondeungdomslaget i *Oslo*, altså ikke i Kristiania. Ved å bruke Kristianias gamle navn ble den nåværende byen til en negativ og feilaktig enhet. Samtidig impliserer det at byen hadde en autentisk norsk karakter som ligger i fortiden, og som skal gjenopprettes i fremtiden.

Mer tydelig blir brytningen med et essensialistisk perspektiv på bybefolkningen når en ser på kaffistova som skulle berge bondeungdom fra det dårlige bylivet. I kaffistova møttes folk både fra landet og fra byen; byen var ikke monolittisk. Høsten 1901 skrev Sletten i *Den 17de mai*: "Kaffistova tek til aa verta ein kjend og kjær møtestad for ferdafolk fraa landsbygderne og for dei norsklynde her i byen" (1901a). Grensene ble stengt ved å ta bygdekultur som basis, men åpnet seg samtidig ved å la likesinnede fra byen delta i kulturen.

En slik handling ville være det som Sayer (1997) kaller 'moderat essensialisme' (se også Kobayashi og Peake 1994; Werbner 1997a): Folk flest i BUL deler noen essensialistiske fellestrekk, som det å komme fra landet eller å snakke bygdemål, men dette betyr ikke at disse komponentene ikke er heterogene (noen kommer fra mindre, andre fra større bosetningsområder; noen snakker østnorske, andre nordnorske dialekter), eller at foreningen ikke kan være åpen for folk med annen herkomst eller med annen dialekt eller språk. Slettens tale like før grunnlegningen av BUL viser at landet ble sett på som langt fra homogent. Det relativt store antallet byungdom i BUL antyder at mange medlemmer i BUL så på en felles landlig herkomst som en viktig del av deres fellesskap, men ikke nødvendigvis som den eneste mulige. Integreringen av byfolk i BUL kunne bygge på ulike forhold, for eksempel på 'den norske nasjonen' *Noreg*,⁵ der bygde- eller bondekultur ble til den 'autentiske' kulturen til hele nasjonen; dermed kunne by integreres i land og land i by. I dette tilfelle var det altså mulig for en byungdom å definere seg selv som tilhørende bondekulturen.

---

⁵ Jeg skiller dette nasjonsbegrepet fra det som har *Norge* som mål, altså riksmåls og borgerkulturens norske nasjon. *Noreg* derimot betegner landsmaalstilhengernes forestillinger om en norsk nasjon. Begge begrepene er selvsagt idealtyper og henviser bare til to av mange ulike nasjonsbegreper i Norge rundt 1900. For en drøfting av forholdet mellom disse to begrepene, se Spring 2000.

Flytende nasjonale grenser

BUL-diskursen stanser ikke ved nasjonale grenser, noe en rapport fra et BUL-møte viser. I BUL var det vanlig å invitere folk med ulik bakgrunn på talerstolen. I november 1901 besøkte den svenske kvinnen Delsbo-stintan BUL, og i omtalen av besøket ble hennes likhet med norsk bondeungdom påpekt:

Og daa ho steig fram i sin fargerike, vakre nasjonalbunad lyste det av alle augo. Hadde nokon tenkt aa gjera seg sure avdi ho var fødd og ali austanfor grensa, so gløymde dei rad det. Ikkje berre avdi ho var so tekk og naturleg, men avdi ho i lag og lynde var som ei bondegjente fraa vaar eigi bygd. (Artikkel "Bondeungdomslaget." 1901)

Essensialistiske negative ideer om svensk kultur er altså rådende før hun står på scenen, noe som ikke var uvanlig blant nordmenn i denne tiden. Men enhver diskurs er performativ og holdninger forandres i møte med 'den andre'. Identiteten til den svenske kvinnen konstrueres her både som essensialistisk og hybrid. Hun er 'den andre' og 'oss' samtidig: Delsbo-stintan ble "som ei bondegjente fraa vaar eigi bygd". Allikevel er hun fortsatt svensk, noe som reporteren hele tiden er seg bevisst. Dette åpner for en form for hybridisering som "makes difference into sameness, and sameness into difference, but in a way that makes the same no longer the same, the different no longer simply different" (Young 1995: 26).

Reaksjonen på selve talen til Delsbo-stintan var som følger:

Maalet var lettskyneleg og hadde ein merkjelig likskap med norsk bygdemaal soleis som det vert tala uppe i dalarne. Og sjølv sagde Dalsbo-stintan at me skyna ho betre enn dei gjorde burte i Stockholm; hennar maal laag nærmere landsmaal enn høgsvensk. (Artikkel "Bondeungdomslaget." 1901)

Felles (bonde)herkomst og felles eller lignende dialekt blir altså viktigere enn nasjonal herkomst. Språket stanser ikke ved den nasjonale grensen men ved byen og borgerkulturen.

Satt på spissen: Ved å skape en identitet som folk fra landet kunne identifisere seg med, konstruerte BUL en essensialistisk kultur, som ved sin performative karakter, ved det å hele tiden bli skapt og ved å kontinuerlig krysse grenser til andre "essensialistiske" størrelser

som bykultur (eller svensk bondekultur), kan karakteriseres som hybrid.

Folk, kultur og sted

Flere forskere betegner sammenknyttingen av folk, kultur og territorium som problematisk siden forholdet mellom folk og sted blir naturalisert (se for eksempel Malkki 1992: 26), noe som muligens ekskluderer folk fra andre steder fra en likeverdig deltakelse i stedets konstruksjon. Caglar (1997: 174) påpeker at selv om hybriditet har en flytende karakter, så henger den allikevel fast i en ide om stedstilørighet og oppfordrer til å skille kultur fra territorium. Selv om jeg sympatiserer med Caglars perspektiv er hennes bruk av hybriditet problematisk siden den tar 'hyphenated identity' som utgangspunkt. I dette tilfelle er kultur og territorium uten tvil knyttet sammen og begrenser identifikasjonsmulighetene med andre steder og kulturer.

Jeg vil argumentere for at fare for intoleranse og eksklusjon er tilstede så lenge folk tror at individets eller en gruppens identitet *må* knyttes til ett sted eller rom, i vårt tilfelle enten land eller by. Dette fordi en slik oppfatning neglisjerer to ting: først, at identifikasjon med et sted alltid er metonymisk, og videre, at en person kan identifisere seg med flere steder samtidig. Identitet er ikke knyttet til klart avgrensede og uforanderlige størrelser som stanser ved grensene til konstruerte enheter som by, land eller nasjon. Sammenknyttingen av sted og identitet syns altså å bli problematisk når begge blir sett på som singulære, fikserte enheter. Men som eksemplene med svenske Delsbo-stintan og Kristianias byfolk viser, er situasjonen mer kompleks. Identifikasjon kan skje med norsk bygdekultur, med byen som del av nasjonen, eller med svensk bondekultur.

Å inkludere og ekskludere

Selv om noen folk i BUL var seg bevisst at bondekultur var en heterogen enhet som krysset grensene til by- og svensk kultur, bygget de ikke desto mindre sin diskurs på norsk bondeungdom. Dermed kunne folk i BUL legitimere opprettelsen av BUL og oppnå visse rettigheter som en gruppe. Dette kan tolkes som en fremgangsmåte som på teoretisk nivå betegnes som 'strategisk essensialisme'. Her tilskrives en gruppe felles essensialistiske egenskaper som del av en

strategi for å kunne representere gruppen.⁶ Begrepet har blitt kritisert, bl.a. fordi det er basert på en binær motsetning av essensialisme og hybriditet. Et kanskje viktigere poeng er det Ang (1993: 23) peker på, nemlig at strategisk essensialisme kan fungere både som undertrykking og som frigjørelse – den kan tvinge folk inn i en gruppe de ikke ønsker å tilhøre, eller gi dem rettigheter som medlemmer av denne gruppen. Dagens 'multikulturelle' politikk er et eksempel på denne ambivalensen. Når det gjelder BUL, opplevde muligens bondeungdom som elsket og identifiserte seg med bylivet, BULs idealer som undertrykkende (sml. landsmaalsavisen *Den 17de Mai* om bondeungdom i byen: "Um me samstundes misser sume av vaare [til byen], so er det helst av det laakaste, og soleis vinn me paa bytet." (Artikkel "Kristiania." 1901), mens bondeungdom som fant seg dårlig til rette i bylivet fant et sted som tok vare på dem. Men situasjonen var enda mer ambivalent: Mange BUL-medlemmer hadde høyst sannsynlig kontakt med folk som ikke selv var medlemmer, og stridigheter og debatter om BULs innhold var på dagsorden (se for eksempel diskusjonen i *Den 17de Mai*: [Sletten] 1901; Artikkel "Bondeungdomslaget." 1901).

Strategisk essensialisme trenger ikke bli en fastlåst posisjon så lenge en kontinuerlig forhandling med folk innenfor og utenfor gruppen er tilstede. Dermed ligner det på begrepet som Sayer kaller for 'moderat essensialisme', selv om dette mer konkret omhandler spørsmål om essensialistiske trekk i en kultur.

Som sett tidligere, kunne byfolk i BUL ha den norske nasjonen *Noreg* som en felles ramme. Men hva med dem som ikke kunne vise til 'norske røtter' – og disse var i nynorsk retorikk rundt 1900 også nordmenn av tysk eller dansk ætt (se Spring 2000: 311-321). Det viser seg at heller ikke for dem var BUL stengt. Halvdan Koht for eksempel, som var av tysk embetsætt, var en av de ledende personene i landsmålsbevegelsen og var respektert i BUL (han skrev for eksempel en innledningsartikkel om BUL i BULs 30-årskrift, se Koht 1929, og var hyppig taler i BUL). Svenske Delsbo-stintan kunne også som nevnt, i hvert fall for en kortere periode, integreres i *Noreg*.

⁶ Gayatri Spivak (1988) bruker dette begrepet ut i fra forskerens perspektiv, men har selv senere distansert seg fra begrepet. 'Strategisk essensialisme' ble brukt i betydningen at forskeren må essensialisere en gruppe for i det hele tatt å kunne snakke om den. Men begrepet kan også anvendes av folk om seg selv, som Ang (1993) viser.

Egenskapene som dannet kulturen i BUL, ble altså ikke nødvendigvis dannet *a priori*. I enkelte tilfeller kunne byfolk (eller innvandrere fra andre land) arbeide i BUL fordi de ønsket å opprettholde verdier som BUL stod for, selv om de ikke nødvendigvis gjenkjente disse verdiene fra sin egen barn- eller ungdomstid. Samtidig aksepterte landsfolk at de også kunne lære av byfolk. Et slikt perspektiv involverer respekt for det som andre oppfatter som sin kultur og samtidig viljen til å forandre seg selv og perspektivet på sin egen kultur. Dette ligner på en strategi som Yuval-Davis kaller for 'transversal politics', "a dialogue that takes into account the different positionings of women, or people in general, but does not grant any of them *a priori* privileged access to the 'truth'" (Yuval-Davis 1997: 203-4).⁷

Det ville imidlertid trekke BULs inklusive karakter for langt å hevde at denne identitetsoppfatningen var dominerende i BUL. BUL hadde et klart avgrenset hierarki der land sto øverst og by nederst. Likedeles var noen tradisjoner mer verdt enn andre og noen (skrift)språk (landsmål og dialektene) mer verdifulle enn andre (riksmål og Kristianias arbeiderdialekt, vikamålet).

Identitetens ambivalens

Jeg tok utgangspunkt i forskingsposisjonen om at identitetsformasjon er en prosess og dermed aldri kan spikres fast i en enkel identitetsposisjon. Snarere kjennetegnes den av essensialistiske, hybride, ambivalente, homo- og heterogene aspekter, som alle kan eksistere samtidig, uten å stå i motsatte posisjoner. Det viser seg at diskurser om alle de nevnte identitetsposisjoner fantes i BUL, uten at dette nødvendigvis førte til en skarp utgrensing av den andre, bykulturen, og uten at dette medførte at BUL mistet sin legitimitet som et møtested for bondeungdommen. Selv om jeg bare kunne vise til noen få utsagn fra folk knyttet til BUL, håper jeg like fullt å ha illustrert at identitet er et resultat av en kontinuerlig forhandling om ulike identifikasjoner. Ved å oppfatte identitet som både essensialistisk (for eksempel bonde- eller bykultur) og hybrid (for eksempel bondekultur som hele tiden forandres i dialog med byen),

---

⁷ Problemet med Yuval-Davis' definisjon ser jeg i hennes betoning på det å beholde "one's own rooting". Ibid: 205. Er disse røttene endelig definert og uforanderlige?

kan grensene mellom kategorier, i dette tilfelle by og land, krysses. Hverken essensialistiske eller andre identitetsbegreper er fast definerte enheter, og jeg ønsket derfor å fremheve ambivalensen i enhver identitetskonstruksjon.

Litteratur

- Almenningen, Olaf (1989). "Bondeungdomslaget i Oslo 1899-1945." I Olaf Almenningen et al. (red.), *"Og byen er vår bror..."*. *Bondeungdomslaget i Oslo 1899-1989*: 11-98. Oslo: Bondeungdomslaget; i kommisjon hjå Norges boklag/Det norske samlaget.
- Ang, Ien (1993). "The Differential Politics of Chineseness." I *Communal/Plural: Journal of cross-cultural and transnational studies* 1: 17-24.
- Berner, H.E. (1897). "Vaare byar og deira folkesetnad." I *Syn og segn* 3: 193-218.
- Bhabha, Homi K. (1994). *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Artikkel. "Bondeungdomslaget." (1901). I *Den 17de Mai* 5. oktober 1901.
- Artikkel. "Bondeungdomslaget." (1901a). I *Den 17de Mai* 26. november 1901.
- Caglar, Ayse S. (1997). "Hyphenated Identities and the Limits of 'Culture'." I Tariq Modood og Pnina Werbner (red.), *The Politics of Multiculturalism in the New Europe: Racism, identity and community*: 169-185. London: Zed Books.
- Chambers, Iain (1994). *Migrancy, Culture, Identity* (Comedia). London: Routledge.
- Douglas, Mary (1991; første utgave 1966). *Purity and Danger: An analysis of concepts of pollution and taboo*. London: Routledge.
- Easthope, Anthony (1998). "Bhabha, Hybridity and Identity." I *Textual Practice* 12, 2: 341-348.
- Eskeland, Severin (1929). "Nokre ord um Klaus Sletten og Margit Sletten og um Bondeungdomslaget i den fyrste tidi." I *Bondeungdomslaget i Oslo, 30-årsskrift*: 21-28. Oslo: Johansen & Nielsen.
- Friedman, Jonathan (1995). "Global System, Globalization and the Parameters of Modernity." I Mike Featherstone, Scott Lash og Roland Robertson (red.), *Global Modernities*: 69-107. London: SAGE.
- Fuss, Diana (1989). *Essentially Speaking: Feminism, nature & difference*. New York: Routledge.
- Gilroy, Paul (1993). *The Black Atlantic: Modernity and double consciousness*. London: Verso.
- Hall, Stuart (1988). "New Ethnicities." I *Black Film British Cinema, ICA Documents* 7: 27-31.
- Joleik, Albert (1929). "Soga um Bondeungdomslaget dei fyrste 5 år." I *Bondeungdomslaget i Oslo, 30-årsskrift*: 31-69. Oslo: Johansen & Nielsen.
- Kjeldstadli, Knut (1990). *Den delte byen. Fra 1900 til 1984* (Oslo bys historie), bind 4. [Oslo]: J.W. Cappelens forlag.
- Kobayashi, Audrey og Linda Peake (1994). "Unnatural Discourse: 'Race' and Gender in Geography." I *Gender, Place and Culture* 1, 2: 225-243.
- Koht, Halvdan (1929). "Bondeungdomslage og norsk mål i byen." I *Bondeungdomslaget i Oslo, 30-årsskrift*: 17-20. Oslo: Johansen & Nielsen.
- Artikkel. "Kristiania." (1901) I *Den 17de Mai* 17. august 1901.

- Landry, Donna og Gerald MacLean (1996). "Introduction: Reading Spivak." I Donna Landry og Gerald MacLean (red.), *The Spivak Reader: Selected works of Gayatri Chakravorty Spivak*: 1-13. New York: Routledge.
- Loomba, Ania (1998). *Colonialism/Postcolonialism*. London and New York: Routledge.
- Malkki, Liisa (1992): "National Geographic: The rooting of peoples and the territorialization of national identity among scholars and refugees." I *Cultural Anthropology* 7, 1, 24-44.
- Midttun, Olav (1929). "Ymist um landsungdom i hovudstaden fyre Bondeungdomslaget vart skipa." I *Bondeungdomslaget i Oslo, 30-årskrift*: 1-16. Oslo: Johansen & Nielsen.
- Mills, Sara (1996). "Colonial Domestic Space." I *Renaissance and Modern Studies* 39: 46-60.
- Said, Edward W. (1978). *Orientalism*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Sayer, Andrew (1997). "Essentialism, Social Constructionism, and Beyond." I *The Sociological Review* 45, 3: 453-487.
- [Sletten, Klaus] K.S. (1899). "Bylivet og bondeungdomen." I *Den 17de Mai* 12. oktober 1899.
- [Sletten, Klaus] (1901). "Bondeungdomslaget." I *Den 17de Mai* 1. oktober 1901.
- Sletten, Klaus (1901). "Landsmaalet og kyrkja." I *Den 17de Mai* 9. november 1901.
- Sletten, Klaus (1901a). "Bondeungdomslaget. Tilsvaer. Framhaeld av aarsmoetet." I *Den 17de Mai* 8. oktober 1901.
- Spivak, Gayatri Chakravorty (1988). "Subaltern Studies: Deconstructing historiography." I Ranajit Guha og Gayatri Chakravorty Spivak (red.), *Selected Subaltern Studies*: 3-32. New York: Oxford University Press.
- Spring, Ulrike (2000). Wholly Irish and fullnorsk. *Der performative Charakter nationaler Narrative am Beispiel der Sprachbewegungen in Irland und Norwegen um 1900*. Diss. (Dr. phil.), Universität Wien.
- Werbner, Pnina (1997). "Introduction: The dialectics of cultural hybridity." I Pnina Werbner og Tariq Modood (red.), *Debating Cultural Hybridity: Multi-cultural identities and the politics of anti-racism*: 1-26. (Postcolonial Encounters). London: Zed Books.
- Werbner, Pnina (1997a). "Essentialising Essentialism, Essentialising Silence: Ambivalence and multiplicity in the constructions of racism and ethnicity." I Pnina Werbner og Tariq Modood (red.), *Debating Cultural Hybridity: Multi-cultural identities and the politics of anti-racism*: 226-254. (Postcolonial Encounters). London: Zed Books.
- Young, Robert J. C. (1995). *Colonial Desire: Hybridity in theory, culture and race*. London: Routledge.
- Yuval-Davis, Nira (1997). "Ethnicity, Gender Relations and Multiculturalism." I Pnina Werbner og Tariq Modood (red.), *Debating Cultural Hybridity: Multi-cultural identities and the politics of anti-racism*: 193-208. (Postcolonial Encounters). London: Zed Books.

Utrykte kilder:

- Nasjonalbiblioteket i Oslo, Håndskriftsamling: Rasmus Løland til Vetle Vislie, Oslo 17/12 01. Brevsamling 141; Rasmus Løland til Hulda Garborg, uten dato. Brevsamling 177.